

אחוזה בתנ"ך

מהי בעצם 'אחוזה'?? האם היא מקבילה לאהבה? האם היא הניגוד לשנאה? לקנאה? בדיקה ראשונית מעלה את השאלה הקשה יותר: לאהבה, שנאה קנאה – יש פעלים פעילים, די מובנים במערך היומיומי של חיינו. אנחנו מבינים 'למה הכוונה'. לאהוב, לשנוא, לאחוות?? זהו פירוש של אחוי שני דברים שהיו קשורים (לאו דווקא) ונשברו, נפרדו – ועכשו בעזרת פעולת האחיוי – מאחים אותם יחד. אז, איך נפרש כפשט את מושג האחוזה – במשפחה (כאחים), אפילו ב'אחוות לוחמים' התקשיתי להרגיש ולהבין זאת...

מהי הפעולה עצמה של אחוי?? חפץ נשבר – יש להדביק אותו ובכך מאחים אותו – אבל אצל אנשים – איך עושים זאת?? השאלה פתוחה מבחינתי – לתלמידים וכמובן גם למורים, הורים.

מטרות בשיעורים בנושא "אחוזה בתנ"ך"

התלמיד יברר מושגים באמצעות ניתוח אירועים

מתוך כך, יפנים מצוות

מתוך כך, יגדיר לעצמו צדק, חסד, מוסר, מה צריך לעשות מעבר להכרחי.

יבין יפנים וינהג: כשישנה אחוזה יש... כשהאחוזה נפגמת יש...

יהיו נכונים לבחון התנהגות ודעות לאור הלמידה.

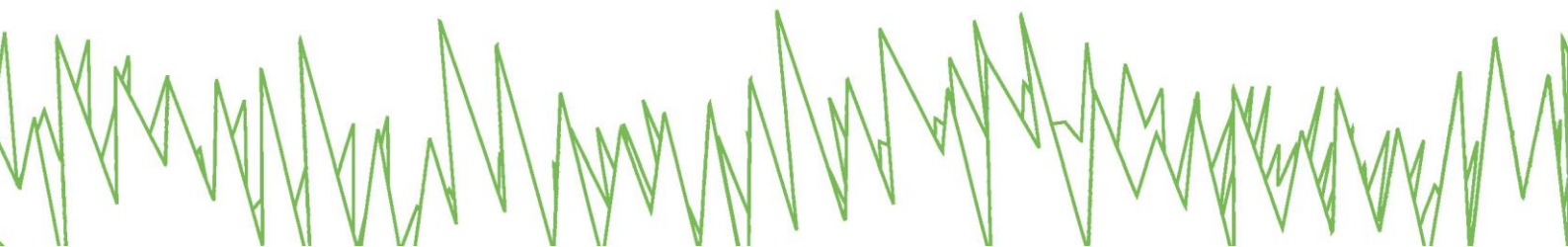
יפתחו אינטליגנציה רגשית לדמויות הנלמדות ולסביבתם.

יפתחו יכולת קריאה בקורתית: שימת דגש לפרטים מדויקים, לחשיפת עמדות שונות.

יחשו את "יד ה'" המכוונת עולם.

שהערכים וההתנסויות הנלמדים מן הטקסטים, יהפכו חלק מהתודעה האישית של התלמיד, עד לשימוש בהם בחיי היומיום.

יפתחו יכולת שיפוט מצבים, תוך נאמנות לעקרונות יסוד מחייבים של ערכים ומצוות.

שיעור מס' 1

מטרות:

התלמידים יפנימו משמעות ערך "כל ישראל ערבים זה לזה", "מסירות נפש", ערך "חיי אדם"

התלמיד ישתמש בידע של תוכן נלמד ובידע של חיפוש תוכן מבוקש

התלמיד יתמודד עם הגדרת מילה "נדושה"

שיעור זה אינו אופייני לשיעור "תורת חיים", כיוון שאין כאן מקורות בכלל. זהו שיעור חריג אך הכרחי. כדי להיכנס לאווירה ולתחושה של אחווה (השיעור נכתב סמוך ובהשראת יום הזיכרון לחיילי צה"ל). נראה כי דור הנוער שלנו, ב"ה, מרגיש תחושת 'אחוה' לכל חייל באשר הוא. לכן, היה לי חשוב להתחיל ברגש עמוק של אחווה קרובה אליהן, שיש לה כותרת בעולמן: 'אחוות לוחמים'

נושא השיעור יינתן בסיומו.

הכנה מראש: להאפיל במעט את החדר (אם יש וילונות...), נרות שונים מפוזרים. כסאות במעגל צמוד. במרכזו, על הרצפה – תמונה מפורסמת: תפילת מנחה בכפר מיימון. מנין שמורכב מחיילים ומעבר לגדר ממשיך המנין עם ה'כתומים'. לידו "נאום" שנשא ביום הזכרון האחרון, אהרון קרוב, פצוע אנוש של המלחמה האחרונה. ברקע שיר מתנגן: בלדה לחובש של יהורם גאון ולכל תלמידה – דף עם מילות השיר. בצידי הבתים- מקום לכתובה.

משימה התחלתית: (כ 20 דקות)

עייני במילות השיר, אותו את שומעת ברקע ומילותיו בידך.

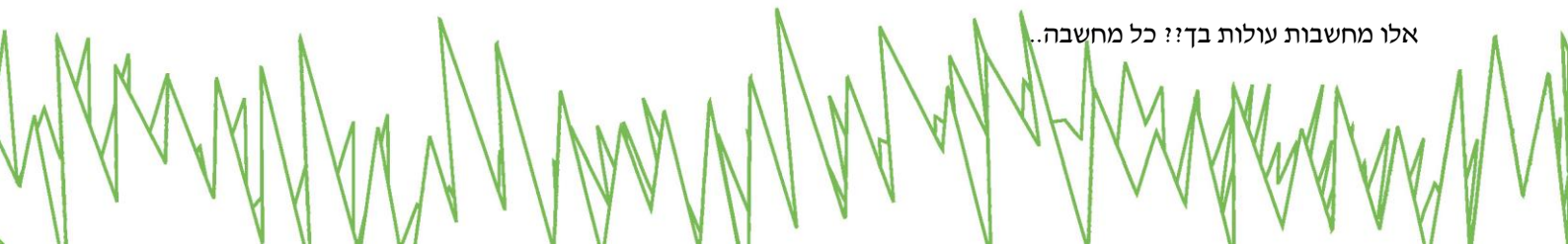
עייני בדברי אהרון קרוב

עייני בתמונה שלפניך.

התרכזי בשיר, במחשבות שחולפות לך בתמונה ובמילות הנאום.

כתבי:

אלו מחשבות עולות בך? כל מחשבה...

אלו תחושות (רגשות) צפים בך?

עם מי את מזדהה בכל אחד מבתי השיר? כתבי על הדף, כל אפשרות אפשרית.

תני כותרת לתמונה

אלו אסוציאציות עולות בך - כעת??

איזה חלום \ משאלה עולה בך ברגע זה?

למורה : ערכי סבב של מחשבות, הרגשות, הזדהות, חלומות ומשאלה.

* איזו כותרת הייתן נותנות לשיעור זה?? להקריא את דברי אהרון קרוב – על הניגוד שהופך לאחוה.

המורה : ואני נתתי לשיעור זה את השם אחווה.

לקראת השיעור הבא :

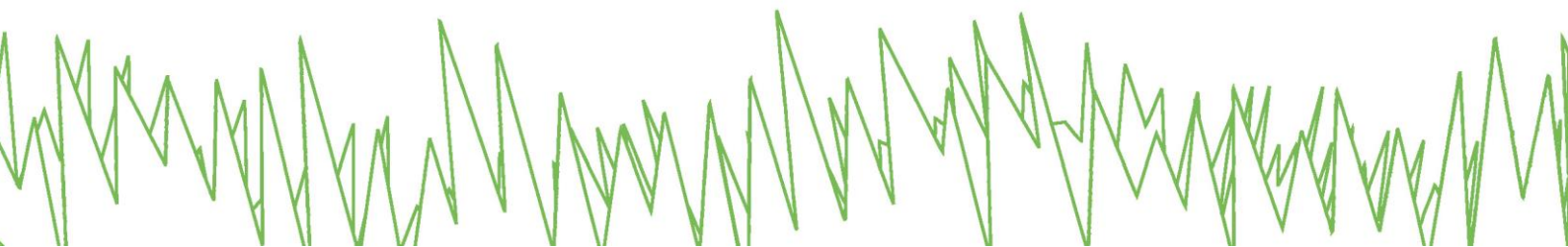
*נסחי הגדרה שלך למילה "אחוה".

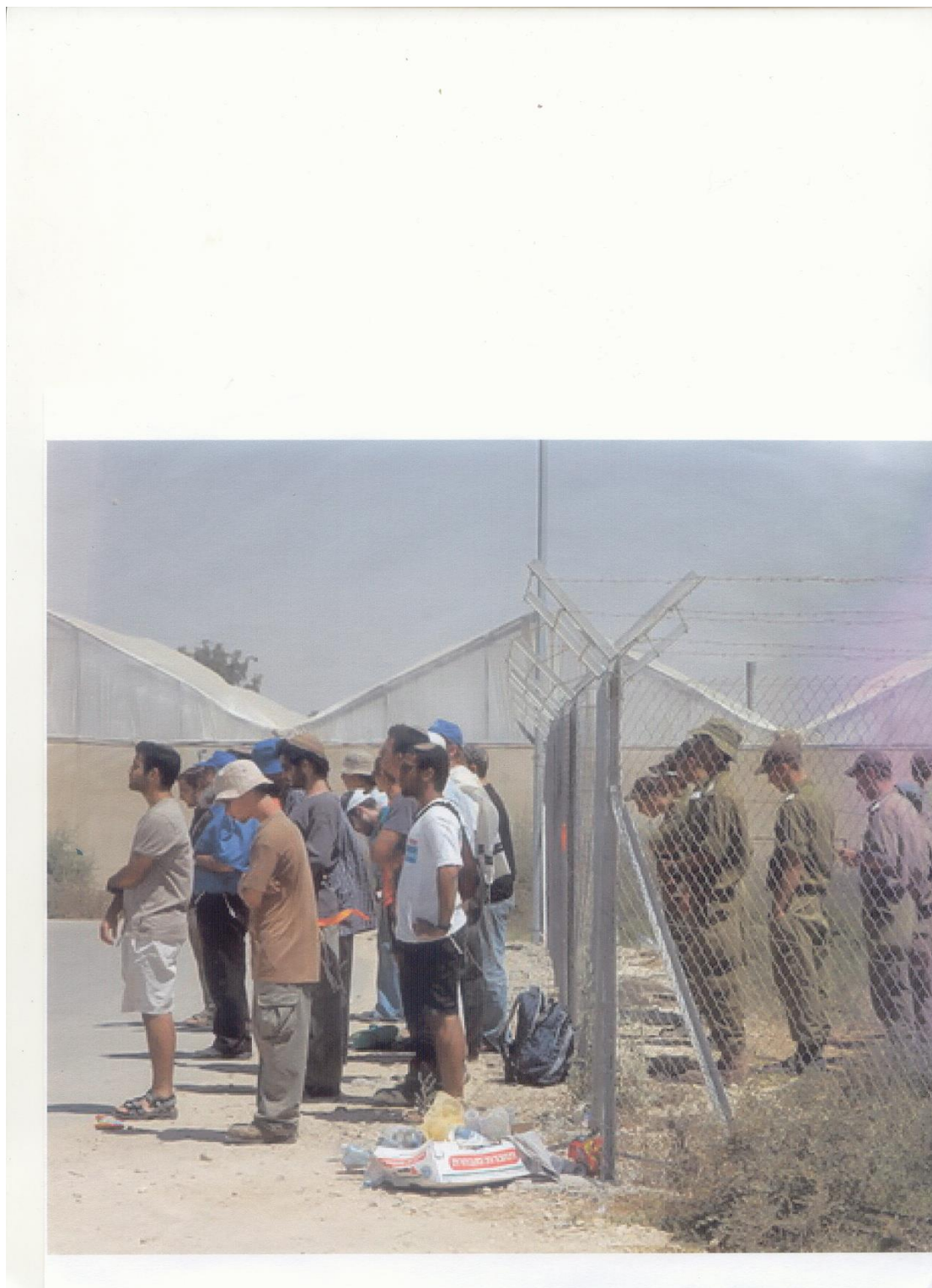
*כתבי מקרים \ מצבים, הקשורים בדרכים כלשהם למילה "אחוה", בתנ"ך. כמובן, דפדוף בתנ"ך, יעזור.

דברי אהרון קרוב :

קרוב נשא דברים קצרים ואמר ש"כפי שכל חלקי הציבור התפללו לרפואתו בעת שהיה פצוע אנוש, כך הנופלים בכל

מערכות ישראל הם אחים משום שהאויב אינו עושה הבדלה בין ציבור לציבור"

שיעור 2 - האחוה

*מהי האחוה שלך? (בהתייחסות למשימת הבית)

את ההגדרה שלך :

ציירי אותה \ כתבי אותה\ תני דוגמא מחייך \ רקדי אותה..

בדיקת הגדרות ל"אחוה".

*היכן ניתן למצוא אחווה?? אילו סוגי אחווה את מניחה שקיימים? האם יש הבדל ביניהם? באיזו 'אחוה' היית בוחרת להיות שותפה?

*כיצד לדעתך מרגיש משהו שמחוץ לקהילת האחוה? מה עלי לעשות כדי להיכנס לקהילת 'אחוה' זו או אחרת?

למורה :

לכתוב על הלוח – סוגי האחוה שהועלו.

לחשוף פלקט ובו הגדרות שונות למילה אחווה. (יתכן שזו תהיה חזרה חלקית למה שהתלמידות אמרו ויתכן שזו תהיה תוספת). זו הרגשה נהדרת לבת לראות שכיוונה לדעות אחרות וזו הרגשה נהדרת לבת שהוסיפה חידוש על ההגדרות הכתובות.

אחוה – קשר אוניברסלי המציין שותפות

אחוה – התאגדויות קטנות, קהילות שהקשר והסיוע בין החברים – כמו במשפחה.

אחוה בקהילה – קובעת את דמותה ויכולת עמידותה של הקהילה.

אחוות לוחמים – אהבת חניס, מסירות נפש עד כדי מוכנות להיהרג עבור 'אחיו'

אחוה – אחיו שני דברים שונים \ שנשברו

אחוה – אחים, כפשוטו

שימוש במשימת הבית.

שייכי את הדוגמאות שהבאת מהתנ"ך לסוגי האחוה שהזכרנו.

למורה :

מחלקים את הכיתה לשתי קבוצות. כל קבוצה מתחלקת לתתי קבוצות של 3 בנות. קבוצה אחת עובדת בנושא : אברם ולוט
קבוצה שניה : שאול-דוד-יהונתן.

כל קבוצה מקבלת את דפי המקור שלה (אני מעדיפה עיון בתנ"ך).

אברהם ולוט

השוואה בין הפסוקים הכל כך דומים. נקודת שוני קטנה, מרמזת על שינוי ומרמז על העתיד.

בראשית י"ב ד-ה : אברהם ולוט משפחה אחת רכוש משותף

בראשית י"ג, א : לכל אחד מקנה משלו והפרדה מוחלטת ביניהם.

סכסוך : ריבוי הצאן ומריבה על המים והמרעה.

פשרה לסכסוך : אברהם מציע חלופה למלחמה ביניהם : הפרדות בשלום ובאחוה משפחתית.

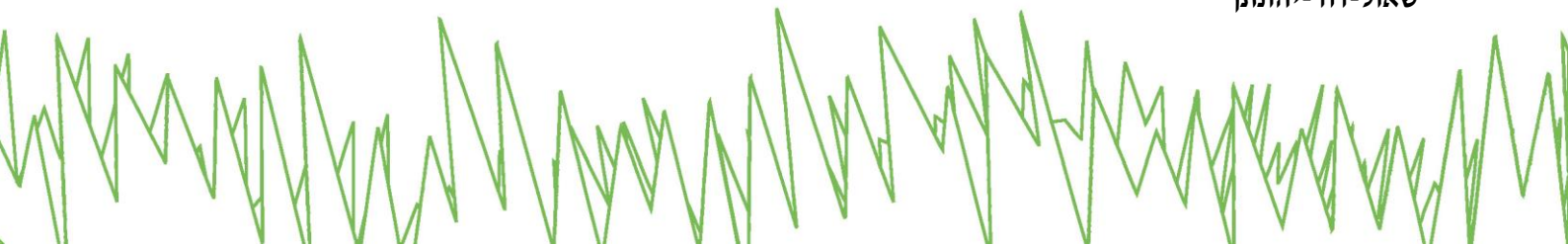
הקושי בניתוק : "אנשים אחים אנחנו" "ויפרדו איש מרעהו"

תחושת אברהם בהיפרדו מבן משפחה יחיד!!

נסנה להדגיש את הפסוקים בהם האחוה נראית.

לאיזה הגדרת 'אחוה' היית משייכת מקרה זה?

שאול-דוד-יהונתן

שמואל א', פרקים י"ח, י"ט, כ'.

מערכות היחסים בין השלושה. כיצד באה לידי ביטוי ה'אחוה' בין הזוגות שבהם: דוד-שאול, דוד-יהונתן, שאול-יהונתן.

מתי נקרעת אחווה זו? ומדוע?

קינת דוד על שאול ויהונתן:

דוד – ששאול היה "אויבו" – מקונן עליו.

האם מצאת אחווה בקינה זו?

האם באמת "אויבו" הוא?

את דוד. כיצד היית מגיבה לשמע שמועה על 'מות שאול' – שלך??

האם יש בדך הסבר להתנהגותו האוהבת של דוד לשאול?

כל קבוצה מציגה לשניה – איזה סוג של אחווה מצאנו בדמויות שלנו. (בשיר, הצגה, סיפור וכד')

שיעור 3 - אחוות אחיות, משפחה

מטרות:

התלמיד יהיה פתוח למבט נוסף ומחדש על דמויות המוכרות לו מילדות

התלמיד יהיה מודע לשיקולי דעת בפתרון בעיות שמובילים למעשים כאלה ואחרים.

התלמיד יכיר, יחוש ואף יתנסה במושג ה"מחילה"

עייני בבראשית כ"ט, ה-טז. חפשי מילה מנחה וחישבי מה תפקידה בקטע בו נפגש יעקב עם בני משפחתו. בדקי אם המילה

ממשיכה בתאורי המאורעות גם בהמשך הפרקים? מדוע הכתוב בוחר בדרך זו?

כך גדלנו: לאה שנאה, רחל אהובה. האם ההעדפה של אחת על פני השנייה התחילה מרגע נישואיהן?? עייני בראשית כ"ט,

פס' כד, כט]

מערכת היחסים בין רחל ללאה, מקוטבים בין משבר ואחוה.

*מצאי פעולות ורגשות המביעות משבר ואחוזה ביחסיך. שימי לב שאיזכור שנאה אצל לאה, לאו דוקא מופנה כלפי רחל...

למורה: יש להביא לפני התלמידות את מדרש ה"סימנים" שנתנה רחל ללאה. ואת המדרש בעניין הולדת דינה. וכן אתה מוצא בלאה אחר שילדה ששה בנים והיתה רואה בנבואה שי"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב וכבר ילדה ששה ונתעברה מן השביעי ומן שתי שפחות שנים שנים הרי עשרה עמדה לאה והיתה מתרעמת לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע י"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב הרי כבר בידי ששה ומעוברת משביעי וביד השפחות שנים שנים הרי עשרה, **אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות!** מיד שמע הקב"ה תפלתה ונהפך העובר שבמעיה לנקבה שנאמר ואחר ילדה בת ותקרא שמה דינה ואחרת אין כתיב כאן אלא ואחר. ולמה קראה לאה דינה לפי שעמדה לאה הצדקת בדין לפני הקב"ה אמר לה הקב"ה את רחמנית ואף אני מרחם עליה מיד ויזכור אלהים את רחל: (מדרש תנחומא ויצא פי ח')

תשובות אפשריות:

"ותקנא", "נפתלתי", "קחתך את אישי", מדרש הסימנים, "ותען רחל ולאה"...

התחלקו לשלישיות:

בררו בקבוצות את נקודות ה"אחוזה" ונקודות ה"צרה" שמצאתן: האם ניתן היה לגשר ביניהן בתקופת ה"צרה"?

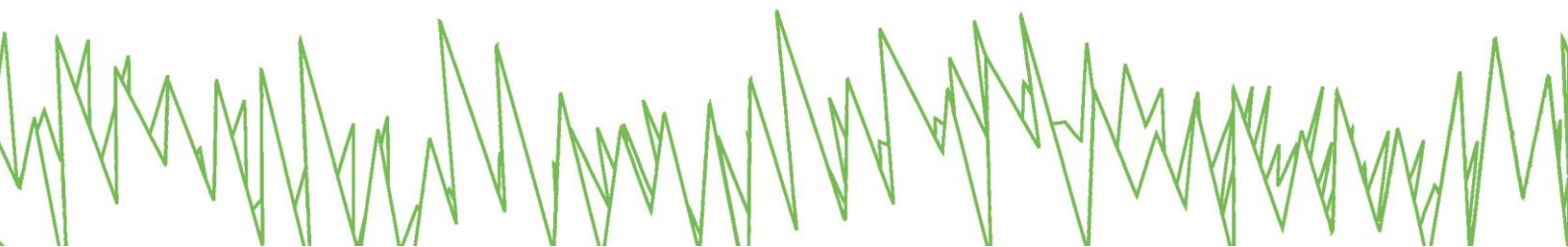
כיצד הייתן מקישות מתקופת רחל ולאה לימינו. האם בימינו יתכנו מצבים כאלה של "צרה"?

אסיף:

לשמוע את התלמידות. מחשבותיהן והרגשותיהן ובעיקר פיתרונותיהן לסוגיות הנדונות.

אם נותר זמן בשיעור:

רחל ולאה נפגשות לזמן "מחילה". תארי לנו את דו-השיח שמתנהל ביניהן.

שיעור 4 - שמיעה, יובל ו-כל ישראל אחים

התלמידים יבינו ויפנימו לכדי מעשה – משמעות "עם ישראל" וערבות בין אדם לרעהו.

התלמידים ידייקו במשמעות מילים : עמית, אח, רע.

ויקרא פרק כ"ה

(יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיָּד עַמִּיתְךָ אֶל תֹּנוֹ אִישׁ אֶת אָחִיו : (טו) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְבוּאוֹת יִמָּכָר לָךְ : (טז) לְפִי רֹב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעֻט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאוֹת הוּא מִכָּר לָךְ : (יז) וְלֹא תֹנוֹ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וִירֵאתָ מֵאֶל-לֹהֶיךָ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם :

רש"י, י"ד : הדרישה היא. אם אתה מוכר – מכור לישראל. אם אתה קונה – קנה מישראל. האזהרה כאן על היובל – שישאר בישראל.

באלו פסוקים את מוצאת ביטויי 'אחוה' בקטע זה? באילו מילים משתמש הכתוב בהבעת ה'אחוה'. מצאי משמעות למילים השונות.

הביטוי "ולא תנו" מוזכר פעמיים בקטע זה. האם את מוצאת הבדלים בין שתי האזכרות? שימי לב שבהקשר של אונאת דברים (יז), מוזכרת יראת ה'. עייני ברש"י : כי בעצה, הקב"ה עד ביניהם". מדוע?

(כה) כִּי יִמְוָד אָחִיךָ וּמָכַר לְאֶחָיו וְבָא גֹאֲלוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו וְגָאֵל אֶת מִמֶּכֶר אָחִיו : (כו) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גֹּאֵל וְהָשִׁיגָה יָדוֹ וּמָצָא כָּדִי גֹאֲלוֹ : (כז) וְחָשַׁב אֶת שְׁנֵי מִמְכָּרוֹ וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדֶף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וְשָׁב לְאֶחָיו : (כח) וְאִם לֹא מָצָא כָּדִי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקָּנָה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְיָצָא בְּיָבֵל וְשָׁב לְאֶחָיו :

(לב) וְעָרֵי הַלְוִיִּם בְּתֵי עָרֵי אֶחָדָם גֹּאֲלֵת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹוִים : (לג) וְאֲשֶׁר יִגָּאֵל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמֶּכֶר בֵּית וְעִיר אֶחָדָם בְּיָבֵל כִּי בְּתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אֶחָדָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : (לד) וּשְׂדֵה מִגְרֶשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכַר כִּי אֶחָדָם עוֹלָם הוּא לָהֶם : ס

מה חשיבות היות 'אחיו'...? האם הוא כל אחד מישראל? שימי לב לדיני הלוי

תשובה : אדם כי יגיע להתרוששות, ימכור חלק מאחוזתו (יש איסור במכירת כל האחווה) ל'אחיו'. רק לאדם מישראל. זאת כדי שהקרקע תוכל לחזור ביובל אל אחוזתו הראשונה. בגוי אין אפשרות כזאת וחלילה האדמה תהיה לגוי.

ללוויים יש דין משלהם, כיוון שאחוזתם מחולקת בתוך שבטים אחרים.

(לה) וְכִי יִמְוָד אָחִיךָ וּמָכַר יָדוֹ עַמֶּךָ וְהִחְזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשָׁב וְחִי עִמָּךְ :

רשי: אמץ אותו שיהא מתגורר אצלך או מתארח אצלך כדי שיחיה עמך

רמבן: מצוות עשה להחיותו.

כיצד את רואה היום את קיום דברי רש"י ורמב"ן.

(לו) אל תלך מֵאִתּוֹ נָשֶׁךְ וְתִרְבִּית וְיִרְאֶתֶּךָ מֵאֶלֶּהֶם וְחִי אִחִיד עִמּוֹ: (לו) אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבִמְרִבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ:
(לח) אֲנִי ה' אֱ-לֹהֶיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לֹא-לֵהִימ: ס

(לט) וְכִי יָמוּד אִחִיד עִמּוֹ וְנִמְכַּר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדֶת עֶבֶד: (מו) כְּשֶׁכִּיר כְּתוּשָׁב יִהְיֶה עִמּוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמּוֹ: (מא) וְיִצָּא מֵעִמּוֹ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: (מב) כִּי עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד: (מג) לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּכֶרֶךְ וְיִרְאֶתֶךָ מֵאֶלֶּהֶם: (מד) וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאִמָּה: (מה) וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרֶצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְאֻחָזָה: (מו) וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֹתָם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשָּׁת אֲחֻזָּה לְעַלְמָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאֻחָיו לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּכֶרֶךְ: ס

(מז) וְכִי תִשָּׁג יָד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמּוֹ וְיָמוּד אִחִיד עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תוֹשָׁב עִמּוֹ אוֹ לְעַקֵּר מִשְׁפַּחַת גֵּר: (מח) אַחֲרֵי נִמְכַּר גֵּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ אַחַד מֵאֻחָיו יִגְאֻלּוֹ: (מט) אוֹ דָּדוֹ אוֹ בֶן דָּדוֹ יִגְאֻלּוֹ אוֹ מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאֻלּוֹ אוֹ הַשִּׁיגָה דָּדוֹ וְנִגְאָל: (נ) וְחָשַׁב עִם קִנְהוֹ מִשְׁנַת הַמִּכְרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כְּסֹף מִמִּכְרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שְׁכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ: (נא) אִם עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים לְפִיָּהֵן יָשִׁיב גֵּאֻלָּתוֹ מִכְּסָף מִקְנָתוֹ: (נב) וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בְּשָׁנִים עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְחָשַׁב לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גֵּאֻלָּתוֹ: (נג) כְּשֶׁכִּיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא יִרְדֶּנּוּ בְּכֶרֶךְ לְעִינֶיךָ: (נד) וְאִם לֹא יִגְאֹל בְּאֻלָּה וְיִצָּא בְּשְׁנַת הַיָּבֵל הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ: (נה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם:

הקדישי תשומת לב לשורש המלה 'עמ' בפסוקים לט-נה. כמה פעמים מוזכרת בהטיות שונות. מהי לדעתך המשמעות והחשיבות לכך? כיצד בימינו מגיעה לידי ביצוע וביטוי, משמעות זו?

שאלה חלופית (אני מתלבטת בין שתיהן):

במדינת ישראל, גויים אינם יכולים לרכוש אדמות ובתים בכל מקום בארץ ישראל. היכן את רואה את השפעתו/מקור החוק הזה, בפסוקים אלו??

שאלות כלליות על כל הקטע:

באלו פסוקים "אחיד" הינו אח ביולוגי ובאלו כ"כל ישראל אחים"?

אלו מעגלי אחווה קיימים בפרק?

אלו הרגשות התורה מבקשת שנעורר בנו ביחס לאחינו בני ישראל בפרקים הלכתיים אלו? תני דוגמא למקרה דומה בין ימינו. (תשובה: הקשר בין חלקי עמ"י, אמור להיות כקשר טבעי שקיים בין אחים ביולוגיים...)

שעור 5

מטרות:

התלמידים יפגשו את הקב"ה, מסובב ענייני העולם

התלמידים יבחינו בחוויותיהם האישיים.

התלמידים יבינו משמעות "עם ישראל, עם אחד"

התלמידים יגלו משמעות ההתבוללות.

זהו שיעור על יוסף ואחיו – אבל – במבט שונה ממה שהורגלנו בו.

זהו שיעור על דינה וממשיכתה – אסנת בת פוטי פרע כהן און.

על הקשר ביניהם: על הגרוש שלהם ממשפחתם על-ידי אחיהם. גירוש שהופך לשליחות!! שליחות להחזיר אחוות אחים, אחוות שבטים, אחוות עם. הרבה מהמשותף, שהופך לשידוך. נפלאים דרכי הבורא ששזורים זה בזה, ואין הקב"ה משאיר שנאת אחים בלא הצלחה לאיחוי השבר להיות לאחד.

שעור שמגלים לנו המדרשים את עלומת הכתוב, את עלומת עולמו של הקב"ה וכנראה גם את עלומת חיינו שלנו!!

זהו שיעור שרובו נלמד בדרך פרונטלית, כאשר בדרך, נזרקות נקודות למחשבה של התלמידות, רגע לפני שחוזרים לעולם 'ההוא' – של יוסף, אסנת, דינה והאחים.

"ויקנאו בו אחיו" – על שום מה קנאה זו?? הרי לא שנאוהו כאן... השנאה מגיעה מאוחר יותר.

* כיצד קנאה מביאה לשנאה?? ומה יביא אהבה?

"ותצא דינה... יוצאת דינה לבחון אחוות הגויים... בראשית ל"ד, א. וראה גם פדר"א פרק לו המתאר את דינה דוקא כ"יושבת אוהלים" ששכם בן חמור "שללה ושכב עמה" אחרי ש"הביא נערות משחקות מתופפות ויצאה דינה לראות בבנות הארץ" האלו.

מה קורה איתה אח"כ? האם נולד מישוה משכם ומדינה?

סתם הכתוב והפרשנים הפליגו בדעתם...

לדינה נולדת בת. דינה מגורשת ע"י אחיה וע"י יעקב, הנותן 'קמיע' לאסנת נכדתו למשמרת ולידיעה.

פרקי דרבי אליעזר פרק לו

ובא אל הבית וסמך ידו אל הקיר ונשכו נחש וכשבא יעקב לארץ אחוזתו שבארץ כנען נשכו הנחש ואי זה הוא הנחש זה שכם בן חמור שהיתה בתו של יעקב יושבת אוהלים ולא היתה יוצאה לחוץ מה עשה שכם בן חמור הביא נערות משחקות חוצה לו מתופפות ויצאה דינה לראות בבנות הארץ המשחקות ושללה ושכב עמה והרתה וילדה את אסנת ואמרו בני ישראל להורגה שאמרה עכשו יאמרו בכל הארץ שיש בית זנות באהלי יעקב. הביא ציץ של זהב שם הקדש כתוב בו, ותלה על צוארה ושלחה והלכה. והכל צפוי לפני ה' וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לבית פוטיפרע שהיתה אסנת ראויה ליוסף לאשה והיתה אשתו של פוטיפרע עקרה וגדלה עמה כבת וכשירד יוסף למצרים לקחה לו לאשה שנאמר: ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע.

רבינו בחיי בראשית מא, נ:

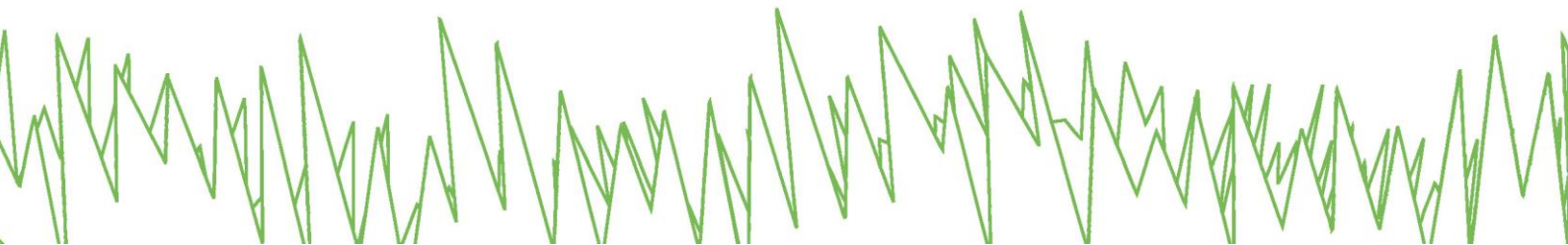
...ואמרו במדרש כי אסנת בת דינה היתה משכם בן חמור, ולפי שגרשה יעקב מביתו והושיבה בתוך סנה אחד לכך נקראת אסנת. מה עשה יעקב? קשר לה כתב בצוארה וכתוב בו כל המדבק ביד מדבק בזרעו של יעקב. ויוסף שנשאה ראה הכתב ההוא והצניעו, והוא שאמר לאביו (בראשית מח) בני הם אשר נתן לי אלהים בזה הראה לו הכתב הזה. ומה שכתוב בת פוטיפרע, מפני שגדלה בביתו, שכן דרשו רז"ל כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו: (בראשית מא, מה)

דעת זקנים מבעלי התוספות שם. שם:

...דבת דינה היתה משכם ותלה לה יעקב אבינו קמיע בצוארה והשליכה, והובאה למצרים ע"י נס כדפרישית וגדלה פוטיפר בביתו ולכך נקראת על שמו כמו שמצינו גבי משה רבינו ע"ה אלה בני בתיה וגו'. וכשעבר יוסף בכל ארץ מצרים יצאו כל הנשים לראות יפיו של יוסף כדכתיב בנות צעדה עלי שור וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שהיה בצוארה ועיין בו וראה שהיא מזרעו של יעקב ונשאה. (שם. שם).

חזקוני שם. שם:

כדאיתא במדרש בת דינה משכם היתה ובקשו להרגה בני יעקב אבינו, בא יעקב אבינו ותלה לה קמיע בצוארה וגירשה מביתו והחביאה עצמה בין הקוצים והברקנים ועל שם הסנה נקראת אסנת ובא גבריאלי והביאה למצרים לפני אשת פוטיפר וגדלתה וכשבא יוסף למצרים יצאו כל הנשים לראותו מחמת יופיו כדכתיב בנות צעדה עלי שור וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שבצוארה, ונסתכל בו יוסף שהיתה בתו של יעקב ונשאה לו לאשה. (שם. שם).

יוסף נישא במצרים. יוסף שנזהר כ"כ בגי'ע: כיצד נושא אישה ש...אינה יהודיה???

"...אותו היום הלכו כולם לעבודה זרה והיא (אשת פוטיפר) עשתה עצמה חולה. כיון שחזרו הלכו חברותיה לבקרה אמרו לה: מה לך שפניך כך? ספרה להן כל המאורע. אמרו לה: אין לך תקנה אלא אמרי לבעלך כך וכך ויחבשנו בבית האסורין. אמרה להן בבקשה מכן שתאמרנה כל אחת ואחת [לבעליהן] שאף לכן תבע, ועשו כן. ונכנסו כל השרים לחצירו של פוטיפר וספרו לו. רצה (פוטיפר) להרגו (את יוסף), אמרה ליה: אל תהרגנו ותאבד מעותיך אלא תחבשנו. אפילו כן רצה להרגו **עד שבאת אסנת בסתר אל פוטיפרע ונשבעה לו וספרה האמת**. אמר לה [הקב"ה] חייד הואיל ואת לומדת עליו זכות, שבטים שאני מעמיד ממנו על ידך הם באים. ויש אומרים בת דינה היתה אלא שגידלה פוטיפרע."

נקודות משותפות ליוסף ואסנת.

גולים אחרי שהאחים רוצים להרגם.

נקודת היציאה – שכס.

מגיעים לבית פוטיפר

נקשרים בסיפורי גילוי עריות

מבירא עמיקתא לאיגרא רמה.

יוסף- שם שמיים שגור בפיו ודמות דיוקנו של אביו נגלית לו ברגע משבר.

אסנת – ציץ של זהב על לוח ליבה, שנתן לה סבא יעקב.

כשנפגש יוסף עם אחיו במצרים – האחים זוכרים את מעשיהם כ-גירוש!! ואילו יוסף רואה את הגירוש – כשליחות!!
 "וישלחני אלוקים.. את הבסיס לשליחות רואה יוסף 22 שנה קודם לכן. בראשית ל"ז יג-יד: "הלא אחיך רועים בשכם...
 לכה ואשלחך... הנני... וישלחהו" רש"י ל"ז, יז: הסיעו עצמם מן האחוה..."

בבית יעקב האחוה והשלום – לא מצויים.

יוסף עמל על יצירת אחווה בין האחים. אחווה שמטרתה לעקור שנאת חינם. למצרים ירדו לשבור אוכל (לשבור = להתחבר לאוכל) ובמצרים איחו את שבר האחים לאחוה רגשית-רוחנית.

עמידתו של יוסף בגי'ע, מזכה אותו בתואר צדיק ובאה לו מכוח יעקב ודמותו.

דינה מתקנת מגי'ע של הגויים, ע"י אסנת ביתה ...

המקום – שכם. מעמד לפורענות. מעשה דינה, גירוש יוסף, ולימים – היפרדות הממלכה – יהודה וישראל.

שכם – מעשה שמעון ולוי בראשית לד, כה. וכן במכילתא, פרשת השירה, פרשה י: "מה תלמוד לומר אחי דינה? לפי שנתנו נפשם עליה נקראת אחותם על שמם". וראה עוד אגדת בראשית פרק פג: "שמעון ולוי אחים וכי כולם לא היו אחים? אלא שניהם נעשו אחים לעשות דינה של דינה..."

– צד של פורענות בגויים. הבעת אחוות אחים לאחותם.

שתי בריתות נכרתו שם ביהושע.

שכם – פרשת דרכים. גב ההר. חוצה את ארץ ישראל – לאורכה ולרחבה.

שכם – גם הנקודה הגאוגרפית שמחברת בין כל חלקי הארץ.

"שורש הכפירה ושורש האמונה – חד הם !!! (כוזרי)

ובשכם – קבור יוסף!!

אסנת ויוסף – מאחדים את השבטים. חיבור בין בן-רחל לבין נכדת-לאה...

רעיונות נוספים:

בין המאורעות, ישנן שאלות הזדהות או לא, עם הדמויות: עם יוסף בתקופותיו השונות. כאשר מספר חלומותיו ולובש כתנת הפסים.

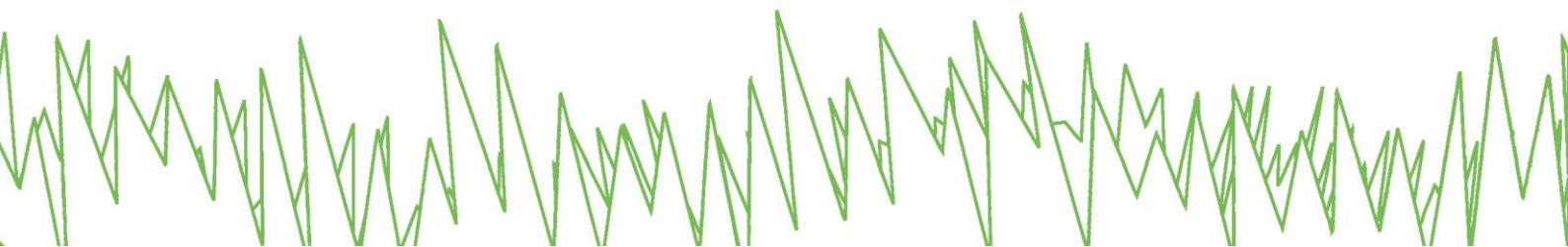
כאשר מתמודד עם אשת פוטיפר במצרים.

כאשר מצוי בכלא. מחשבותיו, הרגשותיו.

גם לגבי אסנת ודינה..

שמעון ולוי – מה דברו ביניהם לפני שהלכו לעשות מעשה?!

היכן היתה אחוותם כאשר מגורשת דינה?

מטרות למבחן

התלמידים ישתמשו ביכולתם להשתמש בכללים וברעיונות שנלמדו בכיתה ולהקישם לטקסט חדש

התלמידים יצרפו מרכיבים שונים של חומר נלמד לחומר אנסיין ויצרו שלמות חדשה.

מבחן ובו חלק של אנסיין המקביל ללימוד שנלמד בכיתה מויקרא כה ושאלה נוספת:

לפניך פרשיה הלכתית נוספת לזו שלמדנו בכיתה מויקרא כ"ה.

עייני בה ועני על השאלות בסופה.

פרשת כי תצא :

דברים פרק כ"ב

(א) לא תראה את שור אחיד או את שיו נדחים והתעלמות מהם השב תשיבם לאחיד: (ב) ואם לא קרוב אחיד אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוד ביתך והיה עמך עד דרש אחיד אתו והשבתו לו: (ג) וכן תעשה לחמור וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיד אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם: ס

(ד) לא תראה את חמור אחיד או שורו נפלים בדרך והתעלמות מהם הקם תקים עמו:

(כ) לא תשיך לאחיד נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך: (כא) לנכרי תשיך ולאחיד לא תשיך למען יברכה ה' א-להיך בכל משלח ידך על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: ס

(כה) כי תבא בקרם רעד ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל פליך לא תתן: ס

(כו) כי תבא בקומת רעד וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעד: ס

דברים פרק כ"ד

(ז) כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך:

(י) כי תשח ברעד משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו: (יא) בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה: (יב) ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו: (יג) השב תשיב לו את העבוט כבא השמש ושכב בשלמתו וברכה וידך תהיה צדקה לפני ה' א-להיך: ס

(יד) לא תעשק שכיר עני ואביון מאחיד או מגרד אשר בארצך בשעריך: (טו) ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא: ס

(טז) לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו: ס

(יז) לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה: (יח) וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדה ה' א-להיך משם על פן אנכי מצורך לעשות את הדבר הזה: ס

(יט) כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכה ה' א-להיך בכל מעשה ידיך: (כ) כי תחבט זיתך לא תפאר אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה: ס

(כא) כי תבצר פרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה: (כב) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים על פן אנכי מצורך לעשות את הדבר הזה: ס

דברים פרק כ"ה

(ה) כי ישובו אחים יחדו ומת אחד מהם ובו אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: (ו) והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל: (ז) ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: (ח) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: (ט) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו: (י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל: ס

(יא) כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה גדה והחזיקה במבשיו: (יב) וקצתה את כפה לא תחוס עינך: ס

(יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה: ס

(יד) לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה: (טו) אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיה על האדמה אשר ה' א-להיך נתן לך: (טז) כי תועבת ה' א-להיך כל עשה אלה כל עשה עול: פ

פרשיה הלכתית זו כאחרות, מתפרשות על מעגלים חברתיים שונים.

שייכי מעגלי אחווה שונים לפסוקים. הרחיבי לגבי שתי דוגמאות 'אחוה'. כלפי מי האחוה? מהי האחוה שהכתוב מחייב בה.

מה המשמעות בעיניך להיותנו "עם". כיצד בא לידי ביטוי היותנו "עם".

מקור נוסף:

רש"י הירש, ואתחנן, ו, יח-יט:

"ועשית הישר והטוב בעיני ה'". ה"ישר" בעיני ה' הוא מה שמתאים למהות שלך ושל שאר בני האדם. "הטוב" בעיני ה' הוא מה שמתאים לתכלית שה' קבע לעולמו. אם תעשה את "הישר והטוב", תהיה רצוי בעיני ה' וירשת את הארץ, עם עושרה, ואויב לא ינשל אותך מנחלתך. בעשותך את הטוב תהיה ראוי לארץ, ובעשותך את הישר תזכה למעלה רוחנית שתשים לאל את חשיבות אויבך.

עשיית "הישר והטוב בעיני ה'" תהיה הכלל המנחה את מעשינו, ואמרו חכמים שעקרון זה מוסיף על דרישות התורה ביחס להתנהגותנו החברתית. אין די שנקיים את דרישות הצדק והחובה האמורות בתורה בפירוש, אלא עלינו לנהוג על הרעיון הכללי של הישר והטוב, כפי שהוא נלמד מדיני התורה. עקרון זה מורה שעלינו לוותר על זכות המגיעה לנו, אם הרווח שאנחנו מוותרים עליו הוא קטן בהרבה מן הרווח שהשני יזכה בו על ידי הויתור שלנו. אפילו בדיינים יוצאת לפועל הלכה זו: "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה טז) שהרי פשרה היא "משפט שיש בו שלום" (סנהדרין ו ע"ב).

ושמא ניתן לפרש כך את הכלל של "ועשית הישר והטוב" וגו': "הטוב" מוסיף כאן על ה"ישר" ומשנה את אופן עשייתו. בעשותך את "הישר", התחשב ב"טוב" הנעלה ביותר. "ישר הוא המגיע בדין, שהוא נקי מעולה. "טוב" הוא כל מטרה חיובית שקידומה מתאים לרצון ה'. וזה הוא אפוא הכלל האמור כאן: אפילו הדבר מגיע לך בדין, ווותר עליו למען מטרה חיובית טובה, נעלה יותר... לעולם אל תקדש המטרה את האמצעים ואל תשאף אל הטוב באמצעים "לא ישרים"...

את מזהה את רכב חברתך התקוע מעבר לצומת. וויכוח שהתעורר ביניכן אתמול, הסעיר את ליבך ורגשות קשים עלו ביחס אליה.

הרמזור אדום. את עוצרת ויודעת כי לכשיתחלף לירוק – תצטרכי לקבל החלטה: לעצור, לעזור לה או להתעלם ולהמשיך בדרכך..

כתבי – אלו מחשבות, רגשות, רצונות והתלבטויות עולים בך בזמן הזה.

האדום התחלף לצהוב ולירוק:

מה בסופו של דבר החלטת לעשות?? האם אותתת ימינה??

יחידת סיכום: מתבצעת בשיעור האחרון. כ – 15 דק'

מטרת יחידת הסיכום :

לסגור את נושא ה"אחוזה בתנ"ך" בשיעור 'חגיגי', שיעור 'קל', שיעור בשאיפות אופטימיות של אחווה של עם. של גאולה. של אני ו'אחוותי'. של אני וחברותי לכיתה.

מוזיקה ברקע (עידן רייכל – רחל, מנגינה של סרטים-של 'יאני' מוזיקה משתנה..)

הקראה של המורה (כדאי להתאמן קודם), עם אינטונציות מתאימות.

לתלמידות – דף עם המקור מצולם

דפים ומכשירי כתיבה – לכתיבה ולציור..

יחזקאל, לז'ט"ו-סוף הפרק.

המשימה על הלוח :

תוך כדי שמיעה – כתב/ציירי :

תחושות, שאיפות, מחשבות, נושאי לימוד שעולים בד.

אם יש על ליבך לכתוב לקרוב אליך, ש'אחוזה' צריכה להיתקן ולהתיישר ביניכם.

זה הזמן !! וה' יתן את הכוח וההצלחה לכך.

אני, כמורה, הייתי מסיימת את השיעור, במוזיקה ויוצאת איתן בריקוד של "אחוזה" בכיתה...

